

**Vélemény a
MAGYARORSZÁG ENERGIAPOLITIKÁJA 2007-2020
GKM 2007. június dokumentumról
Magyar Természetvédők Szövetsége**

A Magyar Természetvédők Szövetsége klímavédelmi munkacsoportja¹ kidolgozott véleménye, melyet július 15-i határidőig eljuttat a GKM számára. Az OKT részére július 4-ére készített előzetes anyagra épül. Jelen koncepcionális anyaghoz tartozik egy, a GKM dokumentumba dőlttel beszúrt szövegszerű értékeléseket, javaslatokat tartalmazó melléklet, melyet szintén csatolunk.

A legfontosabb elvi javaslatok:

1. A Stratégia tárja fel a társadalom energiaszükségletét, s annak tartós kielégítéséhez tervezen közgazdasági szabályozó eszközöket. Az eszközrendszernek fel kell értékelni a jelenleg alacsonyan árazott természeti erőforrásokat. A Stratégiában erőteljesen jelenjen meg a társadalom nevelésére vonatkozó eszközrendszer, vázolja fel az intézkedések stratégiai keretét. A nevelés eszközei és a közgazdasági eszközök egymást erősítsék.
2. A Stratégia tárja fel a termelés és fogyasztás szerkezetének makroszintű összefüggéseit az energiafelhasználással. Tegyen javaslatokat az egész struktúra energiahatékonyságának javítására strukturális változtatási javaslatokon keresztül. Határozza meg, hogy a magyar gazdaság milyen szerkezeti pályát kövessen, tekintettel külső energiafüggőségére, s a hazai potenciálokra.
3. A Stratégiának konkrét energiafelhasználás csökkentési célokat kell kitűzni! Az energia megtakarításnak abszolútnak kell lennie. Célszerű az éves hatékonyságnövekedés egészét az éppen aktuális energiafelhasználási szint csökkentésére felhasználni. Reálisan évente 1%-os csökkentési cél tűzhető ki.
4. Az éves 1%-os abszolút energiafelhasználás csökkenés mellett, évente 1% fosszilis energiahordozót kell kiváltani megújuló energiahorrásból származó energiával.
5. A kutatás és fejlesztés irányát a megújuló és nem kimeríthető energiahordozók kell, hogy jelentsék. A biomassza felhasználás lehetőségeit alapos hatáselemzésnek kell kitenni, s az elemzés alapján létre kell hozni egy kritériumrendszert a különböző hasznosítási formák esetére. A biomassza felhasználásnak elsősorban a hulladékként keletkező (mezőgazdasági, kommunális szilárd és folyékony) biomasszára kell irányulnia.
6. A Stratégia határozza meg az atomenergia kiváltásához vezető lépéseket. A paksi atomerőmű élettartam hosszabbításának lépései helyett a tervezett üzemidő lejártá (2013-17) utáni leszerelés és környezetkímélőbb forrásokkal való kiváltás vizsgálata.
7. Az energiapolitika leírásában jelenjen meg, hogy a jelentősebb erőművi fejlesztéseknél (ennek érdemes teljesítménybeli határt megadni: pl. 50 MW-nál nagyobb) milyen szerep jut a központi energiapolitikai szervezeteknek.

---

¹ A Magyar Természetvédők Szövetsége klímavédelmi munkacsoportja szakértői: Botár Alexa titkár (MTvSz iroda), Cselószki Tamás (E-misszió E.), dr. Farkas István (MTvSz iroda), dr. Gyulai Iván (Ökológiai Intézet), Lajtmann Csaba (Reflex E.), dr. Schmuck Erzsébet (MTvSz iroda), Zalatnay László (E-misszió E.)
A résztvevő szervezetek: Bors Alapítvány, Békés Megyei Zöld Kör, Beretzk Péter KE, Bakcsó, Csalán Egyesület, CSEMETE E., E-misszió E., Hatvani KE, Holocén E., Kerekerdő A., KMZK, Magosfa A., Nimfea E., Ökológiai Intézet, Ökorégió A, Reflex E., Zöld Akció, Zöld Kör

Formai, szerkesztési kritika

1. Indokolatlanul rövidtávot – 13 évet – vesz figyelembe, amelyen szakpolitikai döntések nehezen értelmezhetők, kezelhetők.
2. A tervezet nem egységes, széteső, mintha a különböző részek más-más szerző tollából származnának. Az egyes részek logikai összefüggése gyenge.
3. A dokumentum nem vizsgálja kellőképp a kapcsolatot más tervekhez, programokhoz.
4. Nincs helyzetértékelés, ezért nem tudjuk melyek a dokumentum kiinduló pontjai.

Az energiapolitikával összefüggő néhány stratégiai kérdés részletesebben

1. Az energiapolitikát a következő kérdések mentén tarjuk szükségesnek vizsgálni:

Milyen energiahordozókat használunk, s azok honnan származnak?

Milyen hatékonyan állítjuk elő az energiát?

Milyen hatékonyan használjuk fel az energiát?

Mire használunk energiát?

A felvetett kérdések közül az energiapolitikai stratégia többnyire az első hárommal foglalkozik, mivel a fő hangsúlyt az igényeknek megfelelő ellátásra helyezi. Amennyiben azonban az energiapolitika fenntartható fejlődésen, a társadalmi szükségletek jövőben is biztosítható kielégítését értené, s nem az energiaellátás fenntartását, úgy vizsgálnia kellene a negyedik kérdést is. Egy folytonosan növekvő energiaigényt ugyanis nem lehet úgy kiszolgálni, hogy az ne jelentsen környezeti kockázatot. Környezeti terhelések ugyanis, nemcsak az energiahordozók kitermeléséből és átalakításából, de magából az energia felhasználás mikéntjéből is származnak. Pl., energia segítségével szállítunk, de környezeti terhelése nemcsak az emisszióknak van, hanem magának a szállításnak is (izoláció, élőlények pusztulása, fajok elterjesztése, stb.) Vagy energia segítségével mozdítunk el hegyeket, változtatunk meg tájakat, építünk, bontunk házakat. Vagy energia segítségével műveljük a földet.

Az a kérdés fel sem merül, hogy jogos szükségleteket kell-e az energiapolitikának kielégíteni, avagy minden felmerülő igényt.

Nyilvánvaló, hogy a legnagyobb energia-megtakarítási lehetőség a fölösleges tevékenységek megfontolásában rejlik. Azt semmi sem korlátozza, hogy valaki mekkora házat építsen, akkorát, amekkora szükségletét kielégíti, vagy olyat, amely indokolatlan igényeket szolgál. Vajon egyéni felelősség (felelőtlenség) kérdése-e, hogy valaki túlzott igényeinek kielégítése során negatív externáliákkal terheli a társadalmat? „Joga” van pocskoljni, s ezzel joga van terhelni a környezetét és a társadalmat.

Látható tehát, hogy míg az első három kérdés technikai indíttatású, addig a negyedik erkölcsi, viselkedésbeli normákat feszeget. Ezek az erkölcsi kérdések szorosan összekapcsolódnak a társadalom értékítéletével, illetve a természeti erőforrások nagyon alacsony közgazdasági értékelésével. Mivel a társadalom az anyagi javak megszerzését tartja a legfontosabbnak, s mivel a környezet erőforrásaihoz, így az energiához is relatíve olcsón jut hozzá, ezért nem tekinti értéknek környezete szolgáltatásait. Ha nem tekinti értéknek, kevésbé koncentrál az ezzel kapcsolatos ismeretekre, szemléletre. Ezzel szemben túlteng az anyagi javak megszerzéséhez kapcsolódó technikai ismeretek halmaza, s alulreprezentáltak a környezeti következmények ismeretei. A természeti erőforrások anyagi felértékelése megváltoztathatja a társadalom értékiszemléletét, amely tiszteletet kölcsönöz a természeti erőforrásoknak, s az őket megújító, szolgáltató természeti környezetnek. Ezzel változik a társadalom erkölcsisége és viselkedése is. Amíg az olcsó erőforrásokat pocskolja, addig a drága erőforrásokkal takarékoskodik. Megteheti-e a stratégia, hogy nem foglalkozik ezzel a kérdéssel?

Javaslat:

A Stratégia tárja fel a társadalom energiaszükségletét, s annak tartós kielégítéséhez tervezen közgazdasági szabályozó eszközöket. Az eszközrendszernek fel kell értékelní a jelenleg alacsonyan árazott természeti erőforrásokat. A Stratégiában erőteljesen jelenjen meg a társadalom nevelésére vonatkozó eszközrendszer, vázolja fel az intézkedések stratégiai keretét. A nevelés eszközei és a közgazdasági eszközök egymást erősítsék.

2. Az energiaszükséglet strukturális meghatározottsága

Nyilvánvaló, hogy egy adott társadalmi formációhoz tartozó termelési és fogyasztási szerkezet meghatározza az energia igényt. Nem véletlen, hogy a rendszerváltoztatást követően magának az átalakuló társadalmi és gazdasági szerkezetnek a következményeként változott az ország energiaszükséglete, és ezzel összekapcsoltan a környezeti terhelés milyensége és mennyisége. Mint ahogyan az sem véletlen, hogy a különböző társadalmak, különböző gazdaságszerkezete más-más energiafelhasználással jellemezhető, s ennek megfelelően más és más a GDP kitermelés energiahatékonysága.

Különösen látványos ez, amikor különböző gazdasági-szerkezetű és különböző kulturális identitással rendelkező országokat hasonlítanak össze a GDP kitermelésre eső energiafelhasználás kapcsán. Az energiahatékonyság ilyen értelmű mérése alkalmatlan az összehasonlításra, hiszen csak azonos strukturák energiahatékonyságát lehetne összemérni. Egy olyan ország, aki GDP-jét magas anyag és energiaigényű gazdasággal termeli ki, még ha azt nagyon hatékonyan teszi is az egyes ágazatokban, akkor is alul marad egy olyan országgal szemben, akinek gazdaságszerkezetében dominálnak a szolgáltatások (pl. banki, biztosítási szféra) vagy magas a szellemi hozzáadott érték. Ez világosan rámutat arra, hogy nemcsak egy technológiai folyamatnak, vagy egy fűtési rendszernek beszélhetünk az energiafelhasználásáról és hatékonyságáról, hanem magának a termelés és fogyasztás szerkezetének is ugyanígy van energiahatékonysági összefüggése.

Megteheti-e a Stratégia, hogy nem foglalkozik a termelés és fogyasztás szerkezetének energiahatékonysági kérdéseivel? Az egyes termelők-fogyasztók teljesítményéből nem adható össze a termelés és fogyasztás struktúrájának teljesítménye. A hatékonysági kérdések feszegetése ugyan fontos a felhasználói, termelői oldalon, de csővégi megoldásnak tekinthető. Az ok felőli megközelítést a termelés-fogyasztás struktúrájának vizsgálata jelentené, s a struktúra olyan átalakítását, amely hosszú távon biztosítja a minimális természeti erőforrás felhasználást, miközben csökkenő energiafelhasználás mellett is képes a fejlődésre. A Stratégia olyan menekülési utat is ajánlhat, amely strukturális változtatásokon nyugszik. Nyilván egy olyan gazdasági és társadalmi struktúra nem fenntartható, amely csak külső energiaforrásokból képes létezni. A környezethez való alkalmazkodás ebben az esetben azt jelenti, hogy a hazai energiahordozók potenciáljára kell alapozni a gazdasági lehetőségeket, s erre kell hatékony struktúrát kialakítani.

Javaslat:

A Stratégia tárja fel a termelés és fogyasztás szerkezetének makroszintű összefüggéseit az energiafelhasználással. Tegyen javaslatokat az egész struktúra energiahatékonyságának javítására strukturális változtatási javaslatokon keresztül. Határozza meg, hogy a magyar gazdaság milyen szerkezeti pályát kövessen, tekintettel külső energiafüggőségére, s a hazai potenciálokra.

3. Fejlődés és energiapolitika

A fejlődés a jobb teljesítmények elérését jelenti a környezethez való alkalmazkodásban. Ennek értelmében csökkenő energiafelhasználási volumen mellett kellene elérni a társadalom haladását, azaz kevesebből, jobbat kellene produkálni.

Nem elfogadható, hogy a fejlődés velejárójaként természetesnek véljük a növekvő energia és anyagfelhasználást, ez nem több a növekedésnél, de semmiképpen nem fejlődés.

Az energiatakarékosság nem azonos a társadalmi szintű energiafogyasztás csökkenéssel, egyes szerkezeti elemek energiahatékonyságából származó megtakarításokat mások növekedési igénye felülírhatja.

A 28.oldalon található mondatból („...az energiafogyasztás lényegesen lassabban növekedjen, mint a GDP”) következik, hogy a Stratégia szűken értelmezi az energiahatékonyságot és takarékoságot, s nem az egész termelés-fogyasztás struktúrára vonatkoztatja. Energiatakarékosság ebben a megközelítésben csupán egyes szerkezeti elemek energiatakarékosságát jelenti, de nem az egész struktúráét. Ennek értelmében a Stratégia energiafelhasználás növekedéssel számol, abszolút értelemben.

Javaslat:

A Stratégiának konkrét energiafelhasználás csökkentési célokat kell kitűzni! Az energia megtakarításnak abszolútnak kell lennie. Célszerű az éves hatékonyságnövekedés egészét az éppen aktuális energiafelhasználási szint csökkentésére felhasználni. Reálisan évente 1%-os csökkentési cél tűzhető ki.

4. Erőforrás-struktúra változás és energiafelhasználás

Az erőforrás-struktúra változásnak együtt kell járnia az összes energiafelhasználás csökkenésével, különben növekvő megújuló energiaforrás felhasználás mellett is változatlan, vagy éppen még továbbra is növekvő maradhat a fosszilis energiaforrások felhasználása. Egyszerre kell két feltételt kielégíteni: növekedjék a megújulók aránya, s összességében, pedig csökkenjen az energiafelhasználás mértéke.

Pl. az indikátorokat nem lehetne úgy megadni (43.old), hogy 10% bioüzemanyag legyen az összes üzemanyagban, anélkül, hogy nem mondjuk meg, hogy mekkora üzemanyag-fogyasztást várunk 2020-ban. Nem mindegy, hogy a 10% mennyiségben kifejezve, a jelenlegi fogyasztásnak, kevesebbnek, vagy éppen többnek felel meg. Még a jelenlegi fogyasztási szint 10%-nak kielégítése is aggályokat vet fel, nemhogy egy növekvő volumen.

Javaslat:

Az éves 1%-os abszolút energiafelhasználás csökkenés mellett, évente 1% fosszilis energiahordozót kell kiváltani megújuló energiaforrásból származó energiával.

5. Megújuló energiaforrások összetétele

A jelenlegi törekvések a megújuló, de kimeríthető erőforrások irányába mutatnak. A biomassza felhasználása nemcsak a kimeríthetőség szempontjából kérdéses, hanem a természeti folyamatok (anyag és energiadisztribúció a biogeokémiai ciklusokban, táplálékláncok, talajmegújulás, vízháztartás, stb.) veszélyeztetése szempontjából is. A jövőre vonatkozó elképzelések legfeljebb a mennyiség potenciálok felmérésére alapulnak, de nincs mögöttük alapos társadalmi és környezeti hatáselemzés.

Például az elsődlegesen energetikai célokra termelt mező- és erdőgazdasági biomassza alapvető problémája a térfelhasználás, amely a kis energiasűrűség miatt lép fel. Ugyan az extenzív módon megtermelt mezőgazdasági biomassza csökkenthetné a környezeti terheléseket az intenzív termeléshez képest, ám ez a megkívánt produkciót veszélyezteti. Azt is világosan látni kell, hogy az intenzív termelési rendszereknél a magasabb outputhoz magasabb inputok is tartoznak, s az energiahatékonyság alacsonyabb, mint extenzív termelési rendszerek esetében. Mind az extenzív, mind az intenzív alapanyag-termelés esetén problémát jelent a területi szűkösség, amely előbb, vagy utóbb társadalmi feszültségekhez vezet. Az energetikai- és mezőgazdasági alapanyag-termelés együttesen feszegeti a rendelkezésre álló termőterület határait, s újabb igényeket támaszt a

természetes élőhelyek átalakítására. A társadalmi feszültségeket a területi rivalizáció miatt bekövetkező élelmiszer árdrágulás idézi majd elő.

Javaslat:

A kutatás és fejlesztés irányát a megújuló és nem kimeríthető energiahordozók kell, hogy jelentsék. A biomassza felhasználás lehetőségeit alapos hatáselemzésnek kell kitenni, s az elemzés alapján létre kell hozni egy kritériumrendszert a különböző hasznosítási formák esetére. A biomassza felhasználásnak elsősorban a hulladékként keletkező (mezőgazdasági, kommunális szilárd és folyékony) biomasszára kell irányulnia.

6. A jelenlegi energiastruktúra konzerválása vagy radikális váltás?

A Stratégia központi problémája, hogy import függőségünk lehetőleg ne veszélyeztesse a hazai ellátás biztonságát. Ezzel párhuzamosan az is nyilvánvaló, hogy a jelenlegi energiahordozó szerkezet nem megőrizhető, hiszen a fosszilisokra való további támaszkodás gazdasági, társadalmi és környezeti kockázatok szövödményével jár. A dilemma tehát, hogy a jelenlegi, tarthatatlan szerkezet konzerválásába fektessünk-e milliárdokat, vagy pedig az új szerkezetbe fektessük be, a rendelkezésre álló eszközöket? Teljesen nyilvánvaló, hogy rövid-távú és hosszú távú érdekek ütköznek ebben az esetben, s a rövid távú érdekek teljesítése felé hajlik a stratégia.

Véleményünk szerint rövidtávon is sikeresebb lenne a lakosság és közintézmények energia-megtakarítási akcióit támogatni, amelyből jelentős energia-megtakarítás származna. Ennek hatása tartós, s csökkenti függőségünket. A tranzit és tároló kapacitásokba történő befektetések drágítani fogják az energia árakat, s a függőség végső okain nem képesek változtatni.

7. Az energiapolitika és az éghajlatváltozás

Az ezzel foglalkozó fejezet (31.old) minden konkrétumot nélkülöz. Nyilvánvaló, hogy az energiapolitika és klímapolitika leglényegesebb összefüggése az energiafelhasználás. Amennyiben valós kibocsátás-csökkentést kívánunk megvalósítani, úgy a fosszilis energiahordozók felhasználását abszolút mértékben csökkenteni kell. A csökkentést az energiapolitikának kell előirányozni, a fenn javasolt módon.

A dokumentum a környezeti (éghajlatvédelmi) szempontokra, mint kényszerre tekint, ahelyett, hogy kitörési pontot látna benne.

8. Az energia és közlekedéspolitika összefüggései

Tipikusan az a terület, ahol térszerkezeti, gazdaságszerkezeti változtatásokkal (okok) lehet csak előrébb lépni, míg a csövégi megoldások (alternatív üzemanyag, hatékonyság) eredményességét felülmúlja a növekedés. A Stratégia nem foglalkozik a közlekedés hajtóerőinek moderálásával, noha ezzel az igénnyel kellene fellépnie más ágazatok felé.

Az állandóan növekvő mobilitási igény okai a társadalom szerkezetének átalakulásából fakadnak. Az egyik döntő strukturális változás a városiasodás, illetve agglomerálódás, amelynek kapcsán csak magas, növekvő mobilitással lehet kielégíteni a város és periferiái közötti ember és anyag-áramlásokat. A városi struktúrák ugyan belül hatékonyan kiszolgálhatók, de az árúk, anyagok, energiák külső forrásból származnak, illetve a hulladékokat is külső helyszínekre kell kijuttatni. A vidéki népesség csökkenésével csökkennek a fajlagossági mutatók, hatékonytalanná és drágává válnak a különböző struktúrák.

A közlekedés, szállítás további hajtóereje a globális kereskedelmi rendszer, amely nem a piaci hiányok alapján válogatja meg a kereskedelemben résztvevő árúkat, hanem a piacot torzító támogatási rendszerek mentén.

9. Közgazdasági szabályozás

Teljesen nyilvánvaló, hogy az energia árak szoros összefüggésben állnak a termelés és fogyasztás szerkezetével. A 34. oldal felismerései ebből a szempontból helyesek, de az általánosság szintjén maradnak, s nem következik belőlük konkrét javaslat. Nem tudjuk meg, hogy milyen mértékű adóra, díjra lenne szükség, mire lenne kivetve, hogyan lenne felhasználva.

Az energiafelhasználás csökkentésére, valamint az energiahatékonyság növelésére és az energiahordozók szerkezeti váltásának érdekében tett javaslatainkkal összhangban integráló eszköznek véljük a természeti erőforrásadó bevezetését, amely egyben szolgálná a társadalom értékítéletének és környezet-tudatosságának, valamint viselkedési mintázatának a változását is. Az erőforrásadót a fosszilis energiahordozókra javasoljuk kivetni, s nem az egyes termékekre. A forrásnál kivetett adó végiggyűrűzik a termelés-fogyasztás egész rendszerén, s piaci körülmények között valóban ösztönöz a maximális hatékonyságra. Ez által a kutatás-fejlesztés irányát is meghatározza, célozván az anyag és energiaszegény termékek előállítását. Egy kellő mértékű erőforrásadó optimális változásokat eredményezne a termelés és fogyasztás egész rendszerében. Az adórendszer bevezetésének társadalmi igazságossági kérdései alapvetők. Energiafogyasztási kvótarendszer bevezetésével a szociális kérdések a fogyasztás mértékének megfelelően rendeződnek, a kvótarendszer, pedig alkalmas az energiafogyasztás volumenének kézben tartására, a csökkentési célok megvalósítására.

A kvótarendszer célja, hogy évente 1%-kal csökkenjen a fosszilis energiafelhasználás, s egy százalékkal növekedjen a megújuló, nem kimeríthető energiaforrások felhasználása, s ennek következtében csökkenjen az ÜVG kibocsátás. Az energiafogyasztás csökkentése és a szerkezet átalakítása kívánt ÜVG szint függvénye. Egy ilyen intézkedés tehát alkalmas arra, hogy összehangolja az NÉS-t és az Energia Stratégiát.

A rendszer lényege: Az energia-felhasználók között fogyasztási kvóták kerülnek kiosztásra. A kiosztott mennyiség évente 1%-al csökken. A felhasználók, hasonlóan az emisszió kereskedelemhez a kvótákkal kereskednek.

Vizsgálni kell a következőket:

- a. - a kvótákat hogyan lehet igazságosan szétosztani. A jelenlegi fogyasztási szinteket kell-e figyelembe venni, vagy egy főre eső fogyasztási normákat. Vizsgálni kell, hogy a gazdasági, közösségi, lakossági szférában milyen alkalmazási lehetőségek vannak.
- b. - mely energiafélésekre lehet vonatkoztatni a szabályozást. Általában a jól mérhető energiafogyasztások esetében van erre lehetőség, pl. gáz, villanyáram, vagy mérhetővé tehető fogyasztások esetében, mint benzín és gázolaj.
- c. - elegendő-e a primer energiahordozókra alkalmazni a szabályozást. Ennek előnye az egyszerűség, hátránya a kereskedelem szűk lehetősége. Minden szektorra kiterjedő szabályozás esetén bonyolult a rendszer, de széles lehetőség nyílik a kereskedelemre, az ösztönzésre, s a szociális igazságosságra.
- d. - a megújuló, de kimeríthető erőforrások bevonásra kerüljenek-e a szabályozásba, korlátozva ezzel kimerítésüket. Elképzelhető, hogy az erre kiadott kvótákkal lehetne a még fenntartható használat mértékét elérni.

A megújuló, nem kimeríthető energiaforrások használatát viszont az ösztönöznék, hogy velük lehetne kiváltani a fosszilis kvóták hiányát. Pl. évente 2%-kal kevesebb fosszilis energiafelhasználási kvóta kiosztásával elérhető lenne 1%-os energiafelhasználás csökkenés, s 1%-os helyettesítés.

A rendszer előnye, hogy nem kell semmilyen adót kivetni.

10. Az atomenergia helyzete

A dokumentum eldöntött tényként kezeli az atomenergia szükségességét (élettartam hosszabbítás, új blokkok), azt többek közt klímavédelmi okokkal indokolja. Az atomenergia nem megoldás a klímaváltozás problémáira. Több vizsgálat, köztük pl. a német Környezetvédelmi Minisztérium jelentése is kimutatta: az atomerőmű teljes életciklusában annyi szén-dioxidot bocsát ki, mint egy modern gáztüzelésű erőmű.

Emellett az atomenergiaának számos más hátránya van, ami miatt az atomenergia felhasználását mindenképp kerülendőnek tartjuk. A dokumentum is említi, hogy a sugárzó hulladék végleges elhelyezése – különösen a nagy aktivitásúé – nem megoldott, így ennek jövőbeni költségei sem meghatározhatók, azaz az atomenergia gazdasági versenyképessége is megkérdőjelezhető, ha a teljes életciklust vizsgáljuk. Nem elhanyagolhatóak a biztonsági kérdések sem, hiszen a tervezett életciklus hosszabbításakor az eredetileg 30 évre tervezett rendszer átalakításakor nem vár események állhatnak elő, amelyhez szomorú előzmény a 2003-as üzemzavar. Ez a biztonsági kérdés mellett további nem várt, jelentős költséggel is járhat.

Javaslat: A Stratégia határozza meg az atomenergia kiváltásához vezető lépéseket. A paksi atomerőmű élettartam hosszabbításának lépései helyett a tervezett üzemidő lejárt (2013-17) utáni leszerelés és környezetkímélőbb forrásokkal való kiváltás vizsgálata.

11. Piaci alapon fejlesztett erőművek

A dokumentum ugyan nem foglalkozik vele, de lényeges elem lenne, hogy a piaci alapon fejlesztett erőművi fejlesztések (pl. Gönyűnél E-ON beruházás 2 x 400 MW, nyírségi Emfesz beruházás 6 x 400 MW) hogyan viszonyulnak a politikához. (5. pont) Milyen szerepe lehet az államnak az ilyen beruházásokhoz kapcsolódóan. A politika csak az üzemeltetést vizsgálja, azonban azt sem kellő mélységben. Jelenleg sajnos stratégia nélkül, átgondolatlanul területi szakhatósági hozzájárulással valósulhatnak meg fejlesztések.

Javaslat: Az energiapolitika leírásában jelenjen meg, hogy a jelentősebb erőművi fejlesztéseknél (ennek érdemes teljesítménybeli határt megadni: pl. 50 MW-nál nagyobb) milyen szerep jut a központi energiapolitikai szervezeteknek.

Budapest, 2007. július 13..

Magyar Természetvédők Szövetsége